

Operasjonsscenarier Harlan seminar 2005

”Industrien som leverandør av stridsevne”

Orlogskaptein Sigurd Smith
Faggruppeteider FLO/S-MK-IPS-SHR

”Hvis man ikke vet hva man skal ha – får man det!!”

Sen Ing Øystein Brun

Marineingeniør

Hovedpunkter for foredraget

- 1 HVORFOR er operasjonsscenarier viktig?
  - Hva er det vi søker å oppnå/unngå?
  - Hva skal disse brukes til?
- 2 HVA er viktig ved operasjonsscenarier?
  - Hva er ”riktig” innhold?
- 3 HVORLEDES konvertere operasjonsscenarier til en kontraktspesifikasjon?
  - Mulige prosesser

**Operasjonsscenarier:
Hvorfor? – Hva er viktig? – Hvorledes?**

1 HVORFOR er operasjonsscenarier viktig?

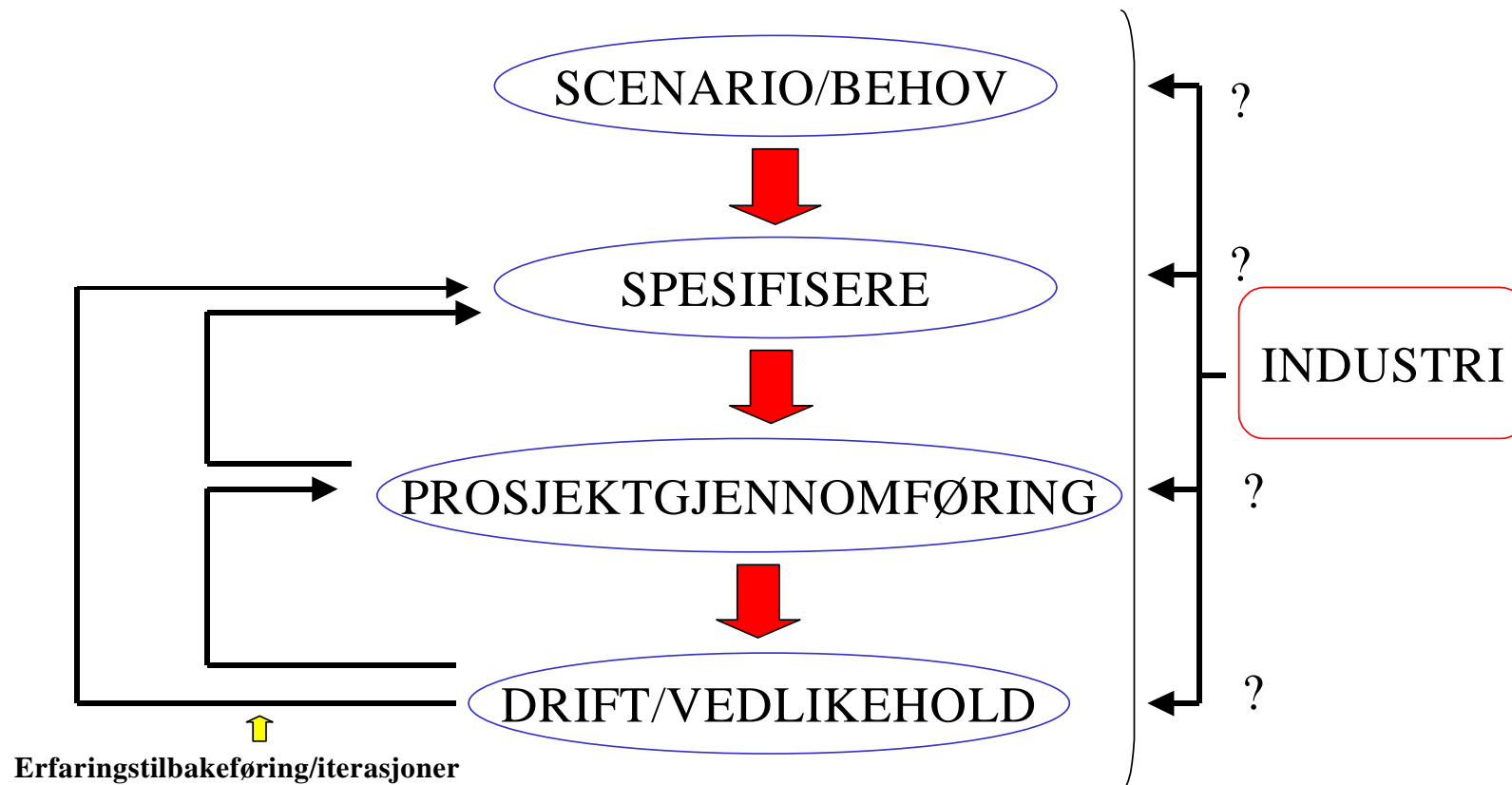
”Er det dette vi ville ha, eller har det bare blitt slik?”

1 HVORFOR er operasjonsscenarier viktig?

- Livsløpsfokus modell- (overordnet arkitektur for seminaret)

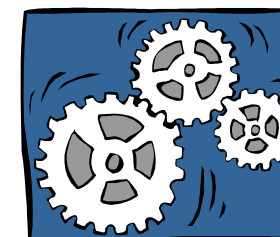

1 HVORFOR er operasjonsscenarier viktig?

- Sivile fartøy bygges som oftest som et resultat av markedsanalyser som gir utsikter for økonomisk inntjening
  - Dette betyr at rederi/skipsverft og skipsdesignere i samarbeid må ha evne til å forstå markedets kompleksitet, sammenhenger, infrastruktur og endringstakt. (Et fartøy vil være et system som har interaksjon med andre systemer, "system of systems")
  - Dette gir opphav til å foreta en kvalitetsikret optimalisering av fartøy og fremskaffelsesprosess slik at inntjening maksimeres
  - Med andre ord vil det være påkrevd å gjennomføre en "holistic" (helhetlig) prosess for å se helheten slik at økonomisk tap unngås.

1 HVORFOR er operasjonsscenarier viktig?

- Marinefartøy på sin side anskaffes ikke for å gi økonomisk inntjening
- Sannsynlig at dette utgjør en av de vesentligste hovedårsaker til at prosesser forbundet med fremskaffelse kan bli påvirket av mange forhold som kan bremse/utsette gjennomføringen
  - Sivile bedrifter er avhengig av å tjene penger for å overleve i markedet- dette vil nødvendigvis drive frem en funksjonell kultur hos disse tilpasset sine omgivelser.
  - En direkte analogi til dette har man (dessverre) ikke når det gjelder fremskaffelse av militære kapabiliteter
    - **Forsvaret kan vanskelig "gå konkurs" eller miste "markedsandeler"**
    - **Men Forsvaret kan være i en situasjon der oppdraget ikke kan løses**

1 HVORFOR er operasjonsscenarier viktig?

- Av denne grunn må man ta innover seg betydningen av operasjonsscenarier i fremskaffelsesprosesser av militære kapasiteter/systemer da disse sikrer en
  - ”Rød tråd mellom gjeldende sikkerhets og utenrikspolitikk og de systemer/kapabiliteter som er påkrevd for å føre denne politikken” Politikken (oppdragene) vil da utgjøre ”markedet” for en militær kapabilitet
  - Avgjørende for ”ryddig” utvikling og forankring av kravspesifikasjoner. For å illustrere dette bedre kan man benytte seg av ”Vannfallsmodellen”

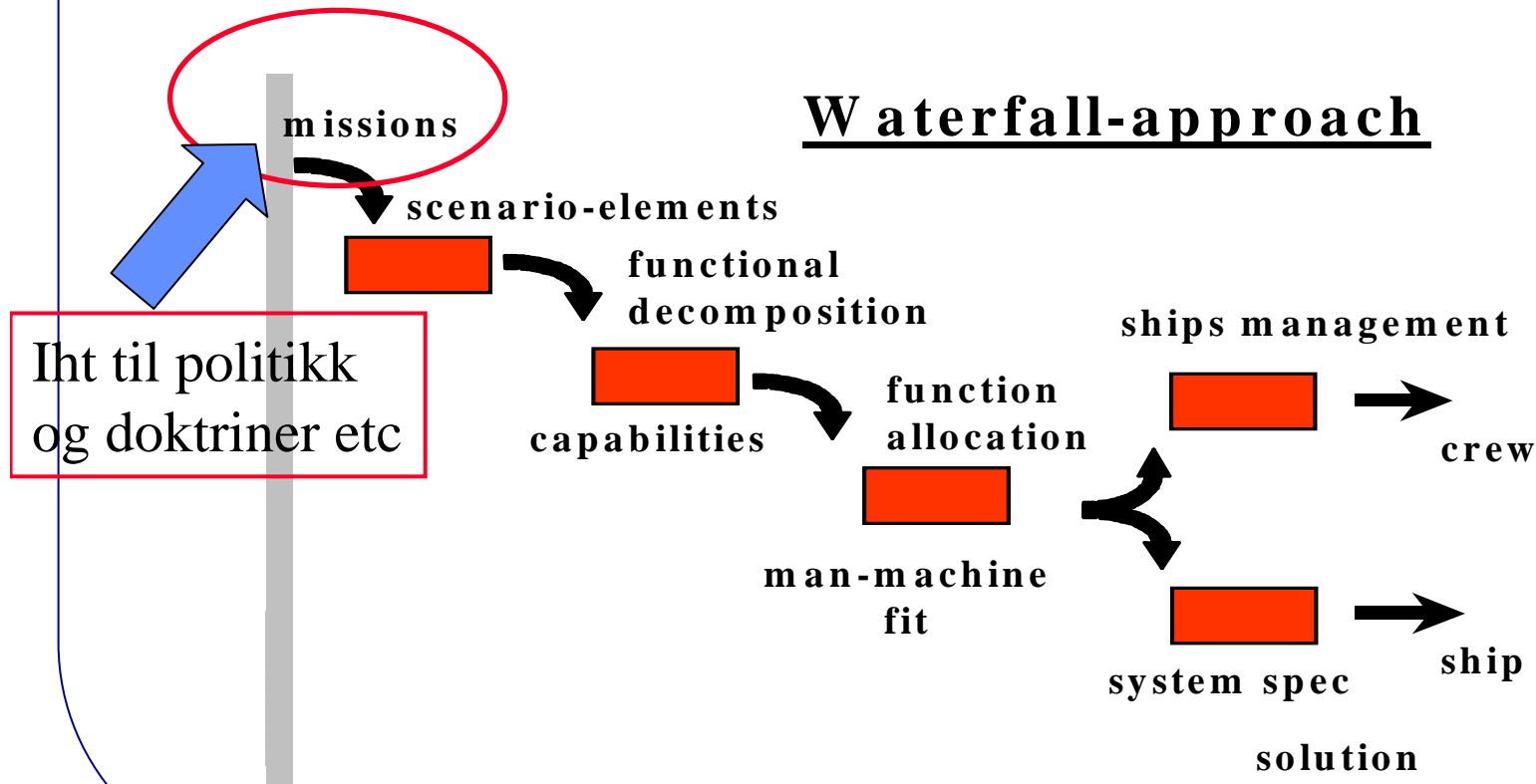
Forsvarets logistikkorganisasjon

1 HVORFOR er operasjonsscenarier viktig?

- Vannfallsmetodikken
  - Nyttig mental modell for design av marinefartøy
  - Logiske sekvenser- Top down tilnærming (rød tråd)

1 HVORFOR er operasjonsscenarier viktig?

- Operasjonsscenario som er forankret i organisasjonen vil;
  - Bidra til å få synliggjort muligheter og begrensninger forbundet med en forestående fremskaffelsesprosess;
    - Tilgjengelig teknologi
    - Realiserbarhet i tid avhengig av mulig teknisk kompleksitet
    - Kostnadsbilde
    - Tidlig identifikasjon av designdrivere/kostnadsdrivere
  - Gi grunnlag for å kunne gjennomføre "kvalitetssikrede KOST/NYTTE analyser"
    - Hva koster en kapabilitet?
    - Hva skjer ift oppdragssuksess dersom kapabiliteten tas ut, dvs hva er den operative nytteverdien?

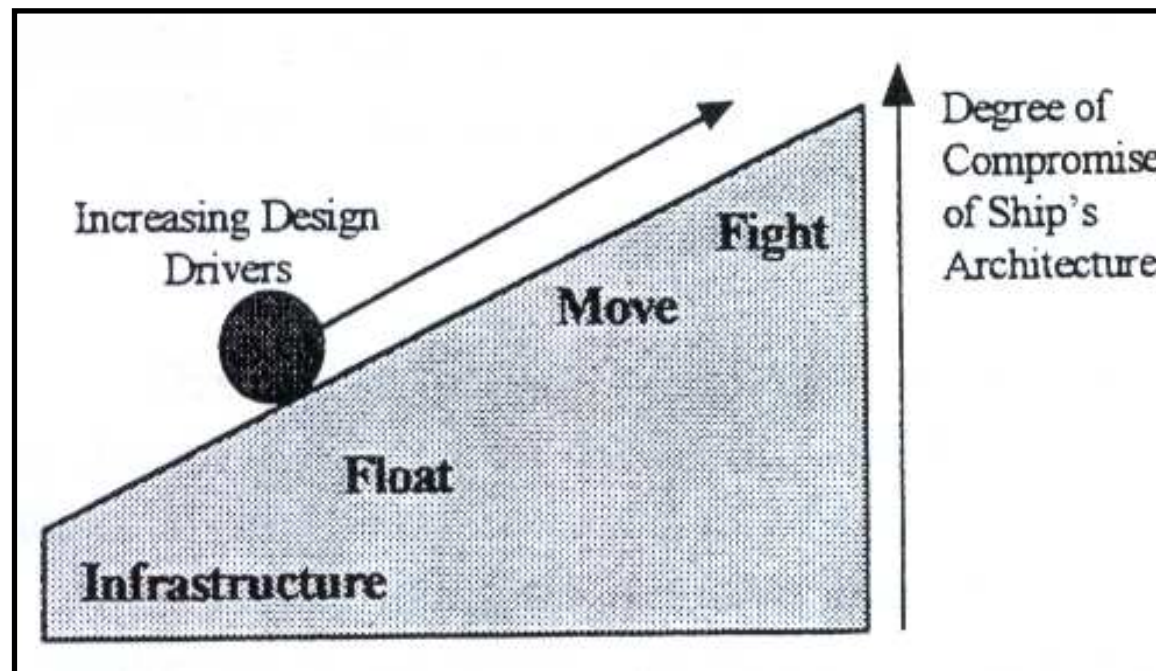
2 HVA er viktig ved operasjonsscenarier?

2 HVA er viktig ved operasjonsscenarier?

- For å kunne ha nytte av operasjonsscenario må disse være tilstrekkelig detaljert slik at man kan dekomponere total funksjonalitet på et marinefartøy og allokere disse til funksjonsgrupper.

2 HVA er viktig ved operasjons scenarier?

- Innen detaljeringen av scenarier blir følgende viktig;
  - Beskrive samtidighet overordnet og på plattformnivå
    - Internasjonal og nasjonal samtidighet for operasjoner driver antall plattformer påkrevd
    - Operasjoner som fartøyet(plattformen) skal kunne gjøre samtidig(AAW, ASW, ASuW, RAS, MOB, VERTREP, Havari, trusselbilde)
      - Driver/påvirker grad av selvforsvaresevne, overlevelsessevne, besetningsantall, automatiseringsgrad etc
  - Beskrive flere og ulike(unike) scenarier
    - Gi iboende fleksibilitet for å kunne ta høyde for ”markedsendringer”, dvs ta innover seg ”the wicked problem” ifm anskaffelse av marinefartøy

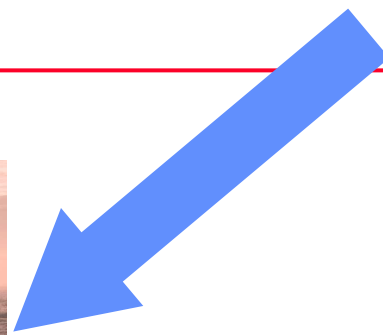
2 HVA er viktig ved operasjonsscenario?

Flere og unike
scenario
definerer
designrom, dvs
avgrensninger
og muligheter
innen
fremskaffelsen

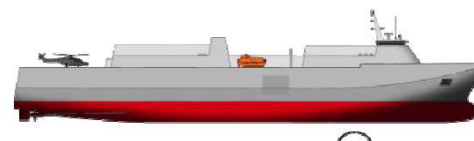
"Ukjent
fleksibilitetsrom"

Scenario 1

Scenario 4

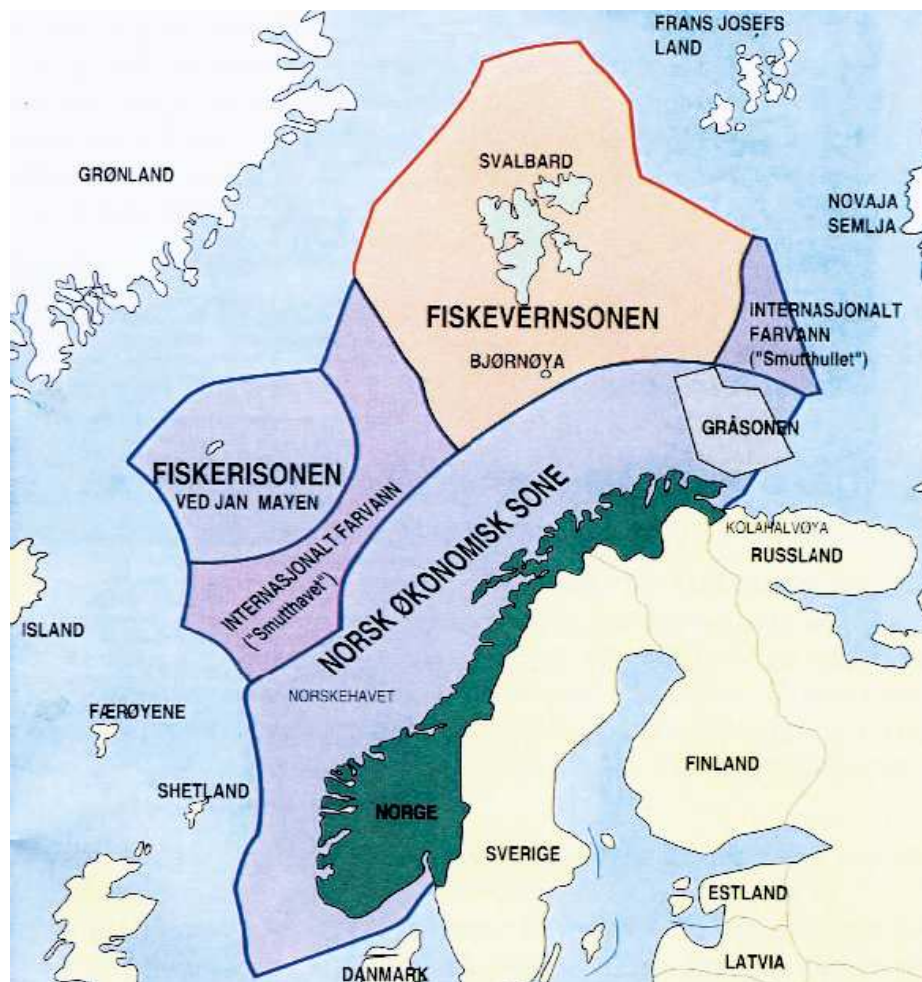
Scenario 2

Scenario 3

Nasjonalt operasjonsområde

Forsvarets logistikkorganisasjon

Eksempel Operasjonsscenario (1)

Operasjonsscenarier – Nytt Støttefartøy (Versjon 0.7)

Scenario 19 – Fiskerikonflikt i Nordområdene

For å løse en konflikt om fiskeressurser i Nordområdene, som er under utvikling i desember 2009, har norske myndigheter satt inn store Kystvaktressurser. Konflikten er imidlertid ikke under kontroll og det er bestemt å sende 2 fregatter til området for å støtte Kystvakten og hindre videre eskalering av konflikten.

De 2 fregattene av Fridtjof Nansen-klassen er utstyrt med helikoptre (NH90). Støttefartøyet deployerer sammen med fregattene og skal gi fortløpende logistikkstøtte til styrken inkludert Kystvaktens fartøyer. Støttefartøyet sin oppgave er å levere POL produkter, proviant og sanitetsstøtte til hele styrken slik at denne kan forbli i operasjonsområdet og operere ubegrenset innenfor dette området så lenge som nødvendig for å løse konflikten. Det er opprettet en fremskutt forsyningsbase i Hammerfest.

Eksempel Operasjonsscenario (2)

I stor utstrekning benyttes fartøyene til patruljering i området med hastigheter på ca. 14 knop, men vil være forberedt på å transittere med inntil 24 knop for å kunne støtte KV over hele operasjonsområdet.

Fartøyene forlater Haakonsvern Orlogsstasjon og forventet ankomst i operasjonsområdet ikke senere enn 3 dager.

Kystvaktens fartøy vil operere enkeltvis i de områdene hvor det foregår kommersiell aktiviteter. Avhengig distanse mellom disse, vil fregattene enten operere samlet for å kunne styrkesamle mot motstanderens maritime ressurser (overvåking) og respondere på episoder, eller som direkte støtte til hvert kystvaktfartøy.

Støttefartøyet vil derfor måtte understøtte 3 eller 4 fartøysgrupper over et meget stort havområde. Støttefartøyet vil transittere mellom disse med 18 knop og utføre RAS med 12 – 16 knop.

Eksempel Operasjonsscenario (3)

Styrken består av:

- 2 Fridtjof Nansen klasse (FN) fregatter, m/NH 90
- Nytt Støttefartøy, m/NH 90
- 3 Nordkapp-klasse KV, m/NH 90 (i operasjonsområdet)

Logistikkbeholdning:

- FN ved avgang HOS: 100%
- Støttefartøy ved avgang HOS: 100%
- KV når støttefartøy ankommer operasjonsområdet: 75%

Forbruksrater

- FN-klassen: tonn/h (v/14/16/18 kn), max beholdning: tonn
- Nordkapp-klassen: tonn/h, max beholdning: tonn

Distanser:

- HOS – operasjonsområdet: 1200 nm
- Hammerfest – Operasjonsområdet: 330 nm

Eksempel Operasjonsscenario (4)

Hendelser:

- Støttefartøyet etterforsyner samtlige fartøyer i sjøen. Fregattene benytter UNREP (RAS/FAS), KV-fartøyene benytter astern fuelling
- Etter operasjoner i 20 dager tilspisser situasjonen seg og en KV kolliderer kraftig med en stor utenlandsk tråler. Skadene er omfattende på begge fartøyer.
- KV fartøyet har kontrollerbar lekkasje, men trenger assistanse fra egne styrker
- Tråleren har en større lekkasje, og det er usikkert om det vil klare å holde seg flytende
- Det er 8 personer som krever livreddende kirurgi og 20 må ha førstehjelp for alvorlige skader.
- Det er klar risiko fra at begge skadede fartøyer kan forårsake forurensning av miljøet (oljelekkasje)

Eksempel Operasjonsscenario (5)

Momenter til vurdering:

- Logistikkforbruket til hele styrken i 30 dager ved gitte fartsprofiler. Sammenligne styrketilgjengelighet med og uten støttefartøyet ved forskjellige nedre beholdningsgrenser for beredskap i operasjonsområdet (f eks 75% og 50%).
- Logistikkforbruket til 2 FN og støttefartøyet i 30 dager ved gitte fartsprofiler.
- Sammenligne styrketilgjengelighet med og uten støttefartøyet ved forskjellige nedre beholdningsgrenser for beredskap i operasjonsområdet (f eks 75% og 50%).
- Sammenligne operasjonene:
  - med støttefartøyet
  - styrken må gå til Hammerfest for etterforsyning.

Eksempel Operasjonsscenario (6)

- Vurder støttefartøyets evne til å kontinuerlig støtte inntil 4 fartøysgrupper med alle logistikkbehov over tid.
- Sammenlign fartøyets ytelser ut i fra dets maksimale hastighet og distansen mellom fartøysgruppene, for å synliggjøre betydningen av fartspotensial
- Vurdere operative fordeler til definerte primær- og sekundærfunksjoner (aktuelle)
  - Tilgjengelighetskrav (ARM) gitt i Kravdokument til FN for aktuelt utstyr, inklusive NH 90.
  - Sanitetsfunksjonen i forhold til hendelse.
  - Hvordan bringe skadede til støttefartøyet og videre til land

Eksempel Operasjonsscenario (7)

- Vurder betydningen av de klimatiske forholdene for RAS på vintertid, hvor dekksmannskapene vil måtte befinne seg over le i store deler av døgnet for å løse fartøyets primæroppdrag
  - Hvordan kan kravene til HMS ivaretas best mulig (ising, sjøsprøyt/oversjø, vind, helikopteroperasjoner) ?
  - Hvordan oppnå best mulig utholdenhet under RAS operasjoner for personellet som jobber over le.
- Vurder støttefartøyets evne til å gjennomføre parallelle RAS og helikopter operasjoner over tid
  - Besetningens størrelse og sammensetning
  - Interferens mellom RAS og helikopter operasjoner (støy, kursvalg (vind) mm)
  - Overbyggets betydning for evnen til parallelle operasjoner

Eksempel Operasjonsscenario (8)

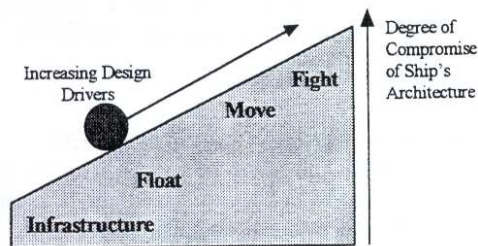
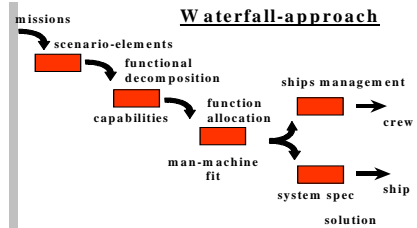
- Støttefartøyet skal kunne bidra til billedbyggingen i området. Støttefartøyet med helikopter er ett av få maritime ressurser i operasjonsområde og vil bli forventet å kunne bidra i etableringen av en felles situasjonsforståelse.
  - Vurder en realistisk sensor og sambandsutrustning for å sikre at NLF som et minimum kan sende / motta
  - Vurder en sensor og sambandsutrustning for å sikre at NLF kan bidra i billedbyggingsprosessen på overflaten.
- Vurder krav til nødvendig havariutstyr og utstyr for å begrense forurensning på støttefartøyet:
  - Forhindre oljesøl i et sårbar havområde
  - Hindre at skadede fartøyer går tapt
  - Hvordan støttefartøyet kan assistere skadede fartøyer

3 HVORLEDES konvertere operasjonsscenario til en kontraktspesifikasjon?

HVORLEDES konvertere operasjonsscenario til en kontraktspesifikasjon?

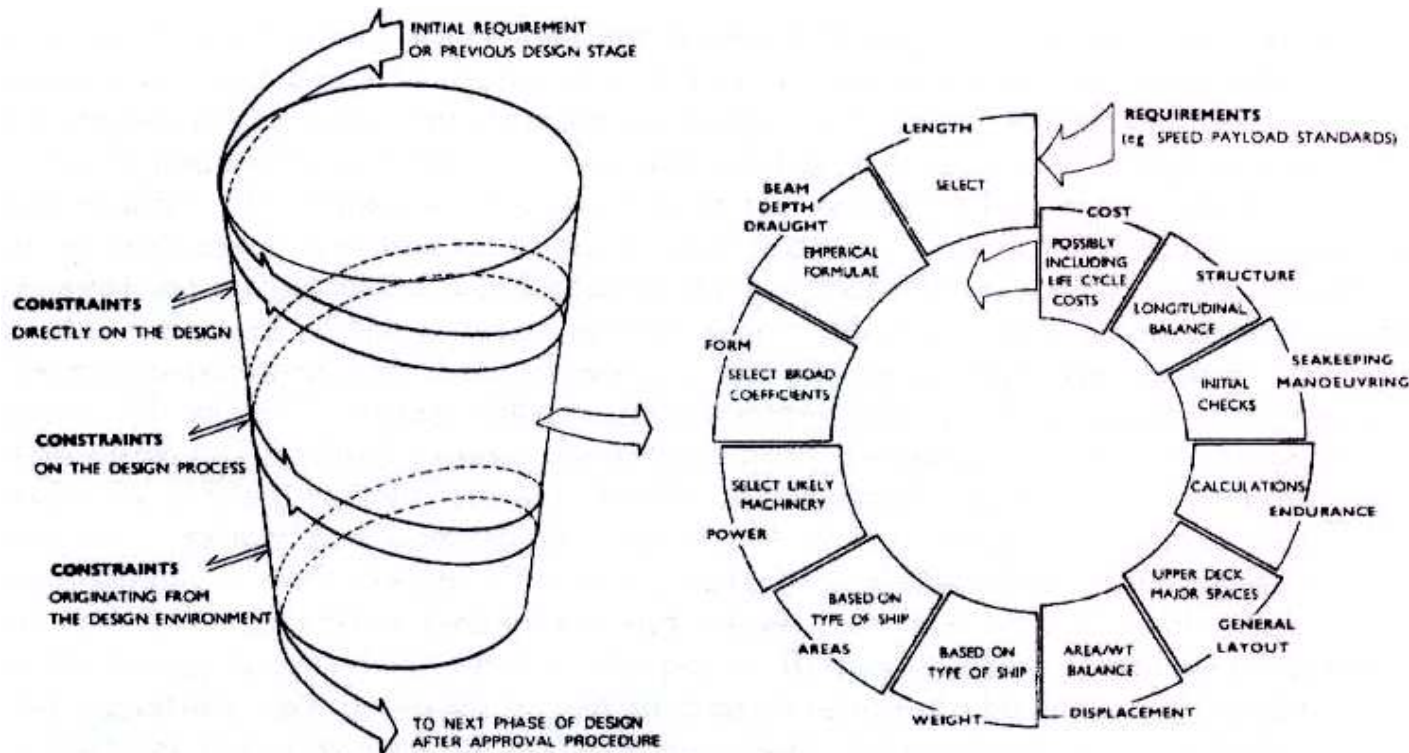
- Benyttelse av vannfallsmetodikken og utvikling av tilstrekkelig detaljerte og unike operasjonsscenario basert på politiske føringer vil være det første riktige skrittet å ta
- Derneft vil det være påkrevd å dekomponere total funksjonalitet og allokere til funksjonsgrupper
- Basert på dette kan man skrive en funksjonell spesifisering som, enten
  - Kan bli materialisert direkte i industri (gir høy grad av designfrihet i industrien, men...)
  - Eller gi opphav til etablering av et eller flere baselinekonsept (kontroll på teknisk realiserbarhet og kostnadsbilde)

HVORLEDES konvertere operasjonsscenario til en kontraktspesifikasjon?

- Kravene slippes inn i designspiralen en eller flere (som oftest) ganger (iterasjoner) for å få frem et mer og mer teknisk modent design som igjen gir mulighet for bedre krav og eventuelt opprettelse av tekniske krav

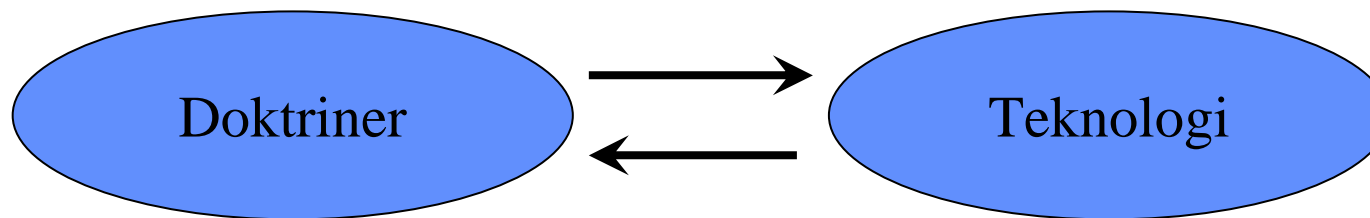
HVORLEDES konvertere operasjonsscenario til en kontraktspesifikasjon?

- Dersom man velger å spesifisere teknisk vil det være påkrevd å bruke en nedbrytningsstruktur hvor funksjonelle krav (FLOAT, MOVE, FIGHT) blir tilordnet en mer teknisk struktur. Man kan da velge eksempelvis;
  - SGS
  - Egendefinert WBS
  - SFI (denne kjenner sivil industri godt)

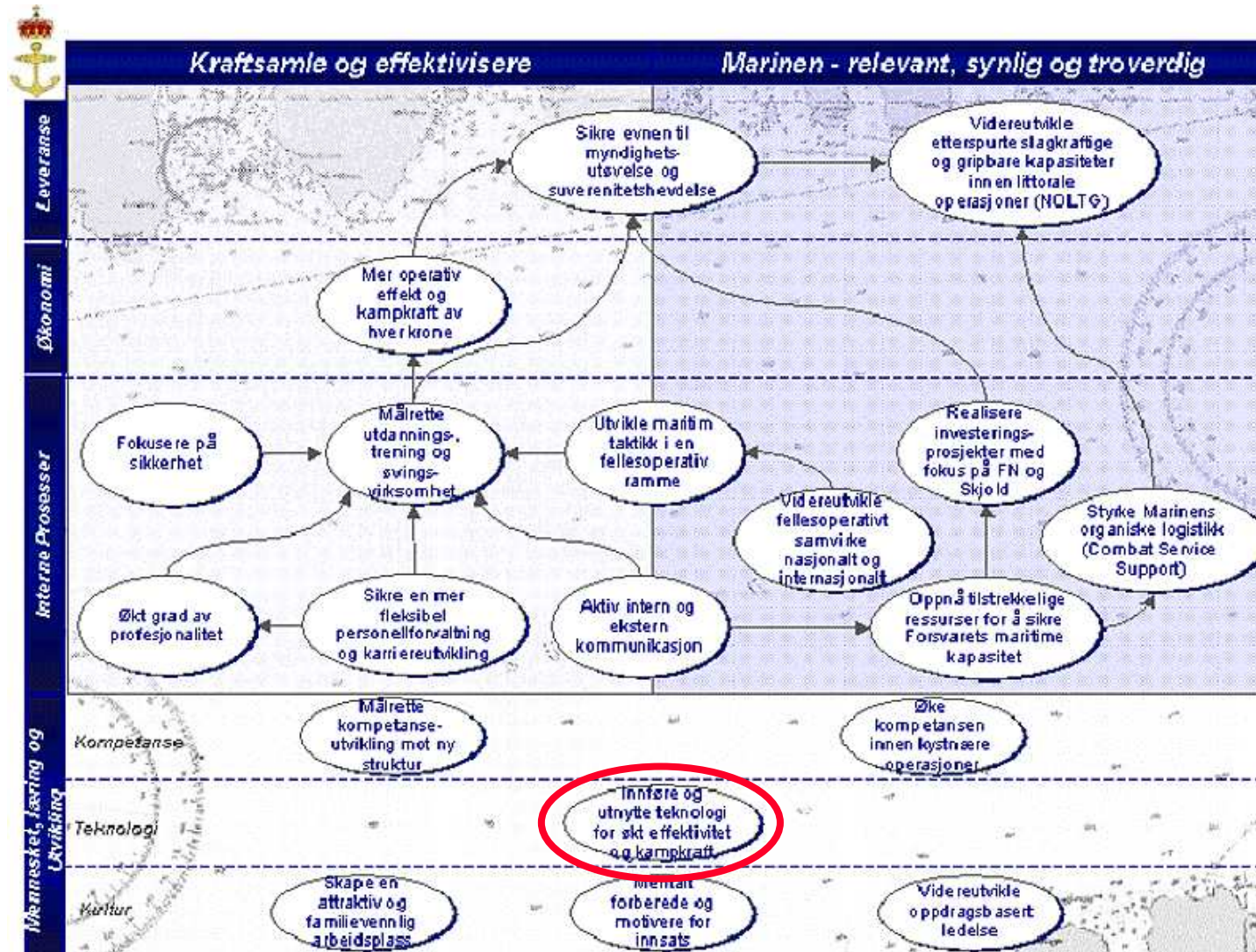
Samspill Doktriner og Teknologi

- Teknologi gir muligheter for utvikling av doktriner
- Doktriner påvirkes av teknologisk utvikling

Sjøforsvarets Strategiske Kart

Forsvarets logistikkorganisasjon

Scenariomodellering

- Etter at trusselbildet er definert med en tilstrekkelig grad av presisjon er det naturlig å starte scenariomodellering
- Scenariomodellering bør utvikles hierarkisk og etter en metodisk prosess brykkes ned i stadig mer detaljeringsnivå
- En vanlig feil under tidlige faser av designprosessen er at dette ikke gjøres nok detaljert
- Leveransen av denne modelleringen er at man som designer får et godt grep om hvordan fartøyet er tenkt brukt
- Samtidighetsproblematikk må kobles inn

Scenariene gir viktige innspill til designprosessen og avdekker dimensjonerene forhold

Scenariomodellering (2)

- I de aller fleste fremskaffelsesprosjekter blir scenariomodellering tatt for lett på
- Særlig samtidighetsproblematikk blir saldert for andre oppgaver
- Ulemper:
  - Dimensjonerende designkriteria nødvendig på senere stadier i designprosessen ble skadelidende
  - Bruker lengre tid på å definere nødvendige kapabiliteter for designet

Forsvaret bør vektlegge Scenariomodellering høyt ved alle større fremskaffelser av kapasiteter

Eksempler på aktuelle scenarier

- Konflikt i Norges nordområder
- Deltakelse i human relief operasjoner i Etiopia
- Deltakelse i SNFL
- Deltakelse i multinasjonal krigsoperasjon
- Bekjempelse av terroroperasjoner i norske og internasjonale farvann

Arbeidet må gjennomføres under ledelse av operativ Myndighet understøttet av faglig ekspertise (systemarkitekter og marineingeniører) i en integrert gruppe.
Gjerne også med "industrielle aktører" med som observatører

Forsvarets doktrine for maritime operasjoner

11.2 Teknologiske konsekvenser

Vi lever i et kunnskapssamfunn, hvor kompetansen for operasjon og drift av avanserte systemer er tilgjengelig. Denne utviklingen, sammen med fremskritt som for eksempel **virtuell prototyping** (dataprogrammer utprøver prototyper), gir kortere utviklingssyklus, -noe som fører til at midler og motmidler følger hverandre i et stadig raskere tempo.

Modellering av Scenarier (Virtuell Prototyping)

Oppsummering

- Sivile fartøy bygges som oftest som et resultat av markedsanalyser som gir utsikter for økonomisk inntjening
- En direkte analogi til dette har man ikke når det gjelder fremskaffelse av militære kapabiliteter
- Parallellen til sivil sektor sine markedsundersøkelser vil være bruk av tilstrekkelig detaljerte operasjonsscenario for militær sektor i fremskaffelse av militære kapabiliteter
- Bruk av forankrede operasjonsscenario vil bidra til å sørge for en "Rød tråd mellom gjeldende sikkerhets og utenrikspolitikk og de systemer/kapabiliteter som er påkrevd for å bidra til denne politikken"

Oppsummering

- Tilstrekkelig detaljerte og unike operasjonsscenario vil understøtte fremskaffelseprosessen med å få frem både krav og baselinekonsept som gir kostnadsbilde til beslutningstakere
- Unike og et tilstrekkelig antall operasjonsscenario vil gi eksempelvis et marinefartøy iboende fleksibilitet som vil kunne dempe problemene ifm endring av trusselbilde

Hva vi bør unngå fremover

”Er det dette vi ville ha, eller har det bare blitt slik?”

Suksessfaktorer

- Suksessfaktorer Design av Marinefartøyer
  - En liten gruppe mennesker ansvarlig for overordnet utformingen fra begynnelsen
  - Dedikerte, lidenskapelige
  - Fokus på helhet, grensesnitt, omgivelser, oppdeling
  - Fokus på funksjonalitet i definerte scenarier
  - Fokus på hele levetiden
  - Fortløpende Kvalitative Vurderinger
  - Systemarkitektene i fokus
  - Lang erfaring

Fritt fra John-Mikal Størdal, FFI 2003